

בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית משפט לעניינים מינהליים

עמ"נ 10344-12-08 הזימה נ' סהאם מלחם מנהלת הבחירות מ.מ. אבו סנאן ואח'
 עמ"נ 10351-12-08 הזימה נ' מנהלת הבחירות למועצה המקומית אבו סנאן ואח'
 עמ"נ 10357-12-08 נעים ואח' נ' מנהלת הבחירות למ.מ. אבו סנאן ואח'
 עמ"נ 10365-12-08 נעים ואח' נ' מנהלת הבחירות למ.מ. אבו סנאן ואח'

בפני : השופט ש' ברלינר, סג"נ

המעוררים : עלי הזימה ואח'

נגד

המשיבים :
 1. מנהל הבחירות למועצה המקומית אבו סנאן
 2. ועדת הבחירות למועצה המקומית אבו סנאן
 3. ניהאד מוחמד משלב

פסק דין

1. בבחירות לראשות המועצה המקומית בישוב אבו-סנאן שנערכו ביום 11.11.08 על פי הוראות חוק הרשויות המקומיות (בחירת ראש הרשות וסגניו וכהונתם), תשל"ה-1975 (להלן – החוק), וההוראות המאומצות שבחוק הרשויות המקומיות (בחירות), תשכ"ה-1965 (להלן – חוק הבחירות), עמדו לבחירה שני מועמדים: המערער - עלי הזימה, והמשיב - ניהאד משלב.

בבחירות זכה משלב בהפרש של 18 קולות, ועל כך הוגשו שני הערעורים: עמ"נ 10357-12-08 ועמ"נ 10344-12-08.

2. לרשות הבחורים עמדו 11 קלפיות, ואל תוך התיבה שבכל קלפי שלשל הבוחר מעטפה ובתוכה פתק הנוקב בשמו של המועמד בו בחר. הבוחר היה יכול להשתמש בפתק הרגיל המוכן ומודפס מראש, או "בפתק ריק שצורתו נקבעה על ידי השר בתקנות שעליו מסומנים בכתב ידו של אותו בוחר..." שם המועמד "ותו לא", ולצורך זה "כל בוחר רשאי לקבל מועדת הקלפי פתק ריק". (רי' ס' 61(ג) לחוק הבחירות וס' 7(ג)(4) לחוק).

כוונת המחוקק הייתה למנוע מצב בו תשובש פעולת הבחירה מחמת סילוקם או העדרם מן הקלפי של הפתקים המודפסים המוכנים מראש. יחד עם זה, אין מניעה כי פתק מתאים בכתב יד

בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית משפט לעניינים מינהליים

עמ"נ 10344-12-08 הזימה נ' סהאם מלחם מנהלת הבחירות מ.מ. אבו סנאן ואח'
 עמ"נ 10351-12-08 הזימה נ' מנהלת הבחירות למועצה המקומית אבו סנאן ואח'
 עמ"נ 10357-12-08 נעים ואח' נ' מנהלת הבחירות למ.מ. אבו סנאן ואח'
 עמ"נ 10365-12-08 נעים ואח' נ' מנהלת הבחירות למ.מ. אבו סנאן ואח'

יהיה ברשות הבורח עוד קודם לבואו לבחור, וכי הוא ייכתב מראש על ידו, לשמש אותו ביום הבחירות, במקום הפתק המודפס שצפוי כי יעמוד לרשותו בקלפי.

3. במהלך הבחירות למדו אנשי המערער לדעת כי המצביעים עבור המשיב עשו שימוש נרחב בפתקי הצבעה בכתב יד. כל בוחר יכול לעשות שימוש בפתק כזה, בתנאי, כאמור לעיל, שהוא נכתב בידי אותו בוחר בעצמו. יחד עם זה, משעשה הבורח שימוש בפתק בכתב יד, אין בודקים אם הוא אכן היה זה שכתב את הפתק בעצמו, שכן יש לשמור על חשאיות הבחירה. אפשר, לכן, שאחר יכתוב את הפתק עבור המצביע, אולם אם אדם אחד כתב כמה פתקים, פתק כזה (פרט לראשון) דינו להיפסל, ככתוב בסעיף 7(ג11) לחוק הקובע כי אם "הוכח כי יותר מפתק הצבעה אחד כאמור נכתב בכתב ידו של אדם אחד ייחשב רק אחד הפתקים האמורים ככשר ויתר הפתקים בכתב יד של אותו אדם ייפסלו".

"הוכחה" זו הנוגעת לכתיבת כמה פתקים על ידי אותו כותב, לרבות כאשר הפתקים שימשו להצבעה בכמה קלפיות, אפשרית רק בשלב מאוחר מן ההצבעה וספירת הקולות ביום הבחירות, אם בהליך משפטי העומד בפני עצמו ואם כחלק מערעור על תוצאת הבחירות, תוך היוזקות, במרבית המקרים, לבדיקה של גרפולוג. מכל מקום, מבחינה מעשית, ועדת הקלפי אינה נדרשת, וגם אינה יכולה, להחליט בכך בעת מיון הקולות ופסילת הקולות הבלתי כשרים, ולקבוע עמדה בשאלה האמורה. גם ה"תדריך למזכיר ולחברי ועדת הקלפי (ב)בחירות לרשויות המקומיות" המוצא ע"י המפקח הארצי על הבחירות במשרד הפנים אינו מטיל משימה זו, של בדיקה אם אותו אדם כתב כמה פתקים, על ועדת הקלפי.

4. סעיף 96 לחוק הבחירות קובע כי "כל המעוניין זכאי לעיין בנוכחות מנהל הבחירות במסמכים הנוגעים לבחירות וכן זכאי לקבל, תמורת תשלום, צילומים מאותם מסמכים."

סעיף 96א לחוק הבחירות מאפשר לאדם החפץ לשקול אם בדעתו להגיש ערעור על תוצאת הבחירות לעיין עוד קודם להגשת הערעור בפתקי הצבעה, רק אם ניתן על כך צו של בית המשפט, והוא קובע כדלקמן:

"96א. עיון בפתקי הצבעה

(א) עיון בפתקי הצבעה לא יורשה אלא בצו של בית המשפט המחוזי.

(ב) צו כאמור בסעיף קטן (א) יינתן על יסוד בקשה, הנתמכת בתצהיר,

בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית משפט לעניינים מינהליים

עמ"נ 10344-12-08 הזימה נ' סהאם מלחם מנהלת הבחירות מ.מ. אבו סנאן ואח'
 עמ"נ 10351-12-08 הזימה נ' מנהלת הבחירות למועצה המקומית אבו סנאן ואח'
 עמ"נ 10357-12-08 נעים ואח' נ' מנהלת הבחירות למ.מ. אבו סנאן ואח'
 עמ"נ 10365-12-08 נעים ואח' נ' מנהלת הבחירות למ.מ. אבו סנאן ואח'

כאמור בסעיף קטן (ג), של אדם המעוניין בהגשת ערעור על תוצאות הבחירות או בהגשת תביעה פלילית בקשר לבחירות.

(ג) בתצהיר יפרט המבקש –

(1) בפתקי הצבעה של אילו רשימות מועמדים הוא רוצה לעיין ובאילו קלפיות;
 (2) מהם הליקויים אשר לדעתו נפלו בפתקי הצבעה שבהם הוא מבקש לעיין והיקף הליקויים;
 (3) מהן הראיות למידע שבידו על הליקויים לכאורה והיקפם.

(ד) בית המשפט ייתן צו לעיון בפתקים אם מצא שקיימות ראיות לכאורה לליקוי כנטען בתצהיר וכי היקפו של ליקוי זה היה עלול להשפיע על חלוקת המנדטים.

(ה) בצו כאמור יקבע בית המשפט בפתקים של אילו רשימות ואילו קלפיות המבקש זכאי לעיין.

5. המערער העריך כי אפשר שיותר מ- 18 פתקים בהם ניתן קולו של הבוחר בבחירות האמורות למשיב נכתבו על ידי אותו אדם, ועל מנת לאפשר לו לשקול אם להגיש ערעור על תוצאת הבחירות הוא פנה ביום 27.11.08 לבית המשפט לעניינים מינהליים בחיפה (עמ"נ 15493-11-08) וביקש כי יוצא צו המתיר את העיון בפתקים. בית המשפט המחוזי (כב' השופט ר. שפירא), קיבל את טענת המשיב כי אין לאפשר עיון בפתקי הצבעה, קבע כי לא באו בפניו ראיות מספיקות המצדיקות להתיר את העיון, ודחה בפסק דינו מיום 8.12.08 את הבקשה. על כך חלק המערער שהגיש בקשת רשות ערעור לבית המשפט העליון (בר"מ 10516/08).

ביום 17.12.08 הוגשו שני ערעורי הבחירות דנן ובמתואם עמם 2 בקשות (עמ"נ 103451-12-08 ו-10365-12-08), בה עתרו המערער ואחרים להתיר את העיון בפתקים. המשיב שב והתנגד לעיון בפתקים, ואילו המערער הודיע כי הוא מסכים כי גם הפתקים בכתב יד שניתנו לזכותו ייבדקו. ביום 21.12.08 החלטתי, לאחר שמיעת טענות הצדדים, להיעתר לבקשה והוריתי על בדיקת כל הפתקים בכתב יד, בין אלה שניתנו לטובת המערער, ובין אלה בהם נרשם שמו של המשיב.

על החלטה זו חלק המשיב, שפנה גם הוא לבית המשפט העליון (בר"מ 10862/08), וביקש כי תינתן לו הרשות לערער. הדיון בשתי הבקשות אוחד. עמדת המשיב היתה, בדיון שם, כי אין הצדקה להתיר את העיון. עמדת המערער היתה כי מוצדק להתיר זאת, ואילו המדינה טענה כי יש להתיר את העיון, כך מלכתחילה, וכן כי לא היה מוצדק שאתן החלטה שונה מזו שניתנה קודם לכן, באותה השאלה, ע"י כב' השופט שפירא. כמו כן הודיעה המדינה כי הפעילה חוקר פרטי שברר את הנדרש

בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית משפט לעניינים מינהליים

עמ"נ 10344-12-08 הזימה נ' סהאם מלחם מנהלת הבחירות מ.מ. אבו סנאן ואח'
 עמ"נ 10351-12-08 הזימה נ' מנהלת הבחירות למועצה המקומית אבו סנאן ואח'
 עמ"נ 10357-12-08 נעים ואח' נ' מנהלת הבחירות למ.מ. אבו סנאן ואח'
 עמ"נ 10365-12-08 נעים ואח' נ' מנהלת הבחירות למ.מ. אבו סנאן ואח'

באשר לפתקי הצבעה בכתב יד בבחירות בישוב אבו סנאן, וכי מחקירתו עלה כי "נפלו פגמים בהעברת ההדרכה (לחברי וועדות הקלפי) בכל הנוגע לסמכותה של הוועדה לפסול קולות בנסיבות בהן נראה, על פני הדברים, כי נכתבו מספר רב של פתקים בכתב יד זהה", זאת כאשר מדובר "בראיה 'אובייקטיבית-חיצונית' ... שאינה תולה עצמה על גרסתם של נציגיו של המפסיד בבחירות, ותו לא." (ר' ס' 23 לתגובתה המשלימה של המדינה בבר"ס 10516/08 ובר"ס 10862/08 הנ"ל).

המדריך באותה הדרכה של חברי וועדות הקלפי בישוב אבו סנאן היה מר גדעון חסן, פקיד בכיר ומנוסה במשרד הפנים, המכהן כמנהל מחלקת האשרות בסניף המשרד בעכו. הוא מעורב בפרשה הנדונה בערעור זה, כפי שעוד יפורט להלן. לדעתו, מכל מקום, לא נפל כל פגם בהדרכה, ואין להטיל על ועדת הקלפי להשוות פתקים בכתב יד, ולבודקם, ביום הבחירות, אם הם נכתבו ע"י אדם אחד, אם לאו.

נראה, כי בית המשפט העליון אכן סבר, מחד, כי מוצדק לאפשר עיון בפתקים, ומאידך כי לא היה ראוי כי אדון בכך כל עוד לא הסתיים בירור ההליך הערעורי שבפניו. בסופו של דבר אישר בית המשפט העליון את הסכמת הצדדים והוציא מתחת ידו החלטה מיום 5.1.09, כדלקמן:

"תבצע בדיקה ראשונית של פתקים הרשומים בכתב יד בקלפי מס. 1 ובקלפי מס. 4, והיה, אם ימצא בבדיקה זו על פי חוות דעת ראשונית של גרפולוג, כי קיימות (צ"ל – קיימים) בשתי קלפיות אלה יותר מפתק אחד הכתוב בכתב יד זהה, והמתייחס למר ניהאד משלב, תיעשה בדיקה נוספת כוללת של כל הפתקים הרשומים בכתב יד בכל 11 הקלפיות שבמועצה המקומית אבו סנאן.

...

הבדיקה הראשונית תבצע בנוכחות נציגי הצדדים ובאי כוחם, ובהשתתפות נציג משרד הפנים וגרפולוג שימונה לתפקיד מטעם מז"פ במשטרת ישראל. אותו הרכב יבצע את הבדיקה הכוללת בכל הקלפיות, אם ובמידה שבדיקה כזו תידרש.

הבדיקה הראשונית תבוצע לא יאוחר מ-7 ימים מהיום. במקרה של צורך בבדיקה כוללת, יש לבצע לכל המאוחר בתוך 7 ימים נוספים.

נציג משרד המשפטים יהיה אחראי למערך הבדיקות על פי החלטה זו."

בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית משפט לעניינים מינהליים

עמ"נ 10344-12-08 הזימה נ' סהאם מלחם מנהלת הבחירות מ.מ. אבו סנאן ואח'
 עמ"נ 10351-12-08 הזימה נ' מנהלת הבחירות למועצה המקומית אבו סנאן ואח'
 עמ"נ 10357-12-08 נעים ואח' נ' מנהלת הבחירות למ.מ. אבו סנאן ואח'
 עמ"נ 10365-12-08 נעים ואח' נ' מנהלת הבחירות למ.מ. אבו סנאן ואח'

6. על פי האמור, נבדקו פתקי ההצבעה בעבור המשיב תחילה בקלפיות מס' 1 ו-4, ומשחיבו הממצאים את בדיקת שאר הקלפיות נבדקו פתקי ההצבעה שנרשמו בכתב יד לטובת המשיב גם בהן, והוברר כי נמצאו בקלפיות הבחירות פתקים בכתב יד בעבור המשיב, כדלקמן:

מס' הקלפי	פתקים בכתב יד למשלב
.1	---
.2	15
.3	10
.4	6
.5	---
.6	2
.7	2
.8	4
.9	3
.10	18
.11	---
סה"כ	60

הפתקים נבדקו על ידי ראש מעבדת מסמכים במו"פ, הגרפולוג המשטרתי סגן ניצב אבולעפיה, וממצאיו ככתוב בדו"ח המסכם מיום 21.1.09 וכמפורט בעדותו הבהירה והמשכנעת ובטבלאות שהגיש, הם כדלקמן: נמצאו בסה"כ 56 פתקים לטובת המשיב אשר נכתבו בידי 4 כותבים:

- א. 32 פתקים שנמצאו בקלפיות 2, 3, 4, 8 ו-9 – נכתבו על ידי אותו כותב.
- ב. 11 פתקים מקלפי מס' 10 – נכתבו על ידי אותו כותב.
- ג. 11 פתקים מקלפיות: 7, 8 ו-10 – נכתבו על ידי אותו כותב.
- ד. 2 פתקים, אחד מקלפי מס' 4 ואחד מקלפי מס' 7 – נכתבו על ידי אותו כותב.

בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית משפט לעניינים מינהליים

עמ"נ 10344-12-08 הזימה נ' סהאם מלחם מנהלת הבחירות מ.מ. אבו סנאן ואח'
 עמ"נ 10351-12-08 הזימה נ' מנהלת הבחירות למועצה המקומית אבו סנאן ואח'
 עמ"נ 10357-12-08 נעים ואח' נ' מנהלת הבחירות למ.מ. אבו סנאן ואח'
 עמ"נ 10365-12-08 נעים ואח' נ' מנהלת הבחירות למ.מ. אבו סנאן ואח'

החוק אינו דורש כי אדם אחד יכתוב את כל הפתקים שבכתב יד. לא נדרש כי כל הפתקים שנכתבו על ידי אותו כותב יימצאו באותה הקלפי, ואין זה משנה אם חלקם נוקבים במועמד אלמוני, וחלקם בשמו של פלוני. הוראת הדין הפוסלת פתקים כאלה היא מנדטורית, בלא שעל בית המשפט לשקול שמא לא הייתה כאן אלא שגגה של הכותב, בלא כוונה רעה מצדו לעוות את רצונו של הבוחר או להשפיע עליו, באשר לבחירה, השפעה בלתי הוגנת או פסולה.

לאור זאת, ולפי ממצאיו של הגרפולוג המשטירתי, מתחייבת המסקנה כי יש להורות על פסילת פתקים אלה: 31 פתקים שבס' א' לעיל; 10 פתקים שבס' ב' לעיל, 10 פתקים שבס' ג' לעיל, וכן פתק אחד שבס' ד' לעיל. סך הכל 52 פתקים, כולם קולות לטובת המשיב משלב. פסילה זו מביאה עמה שינוי בתוצאת הבחירות, כך שסך כל הקולות הכשרים לטובת המערער הזימה הוא 3118 קולות, כפי שהיה קודם. סך כל הקולות למשיב משלב הוא 3084 קולות.

ההפרש לטובת הזימה, עקב זאת, הוא 34 קולות.

7. כל הנ"ל הוא בגין בדיקת פתקי ההצבעה בכתב יד שבהם הצביעו חלק מן הבוחרים עבור המשיב, במסגרת הדיונית המתחייבת מן הטענות שבכתב הערעור. ערעור שכנגד, אותו ניתן להגיש, כך נראה, על פי הנובע מן ההוראה שבתקנה 28 לתקנות בתי משפט לעניינים מינהליים (סדרי דין), תשס"א-2000 המחילה את פרק ל' לתקנות סדר הדין האזרחי, תשמ"ד-1984, לא הוגש ע"י המשיב משלב. אך להבנתו, נדרשת, אף ללא הגשת ערעור כזה, על מנת לשמור על השוויון וההגינות החייבים לעמוד ביסוד ההכרעה בערעור הבחירות, וכן לאור הסכמת המערער שניתנה בתחילת הדיון (עמ' 5 לפרוטוקול), גם בדיקת הפתקים שבכתב יד שניתנו לטובת המערער, שמא גם הם לוקים באותו פגם שמכוחו נפסלו פתקי המשיב. עתה, שלא כראוי, שינה המערער את טעמו, והתנגד לבדיקת הפתקים שנקבו בשמו. כך, אף שבית המשפט העליון הורה כי "תיעשה בדיקה נוספת כוללת של כל הפתקים הרשומים בכתב יד בכל 11 הקלפיות". יצוין, יחד עם זה, כי הצדדים סברו וקיבלו בשעתו כי החלטת בית המשפט העליון מדברת אך בפתקים שלזכות המשיב.

לשיטתי, כאמור לעיל, בדיקת הפתקים שבכתב יד צריך שתהא כוללת. טבעי כי הזוכה לא יגיש ערעור על תוצאת הבחירות, ומשחל שינוי לרעתו, סביר כי ידרוש שגם פתקי המפסיד בבחירות ייבדקו. כך או אחרת, ועל אף שלא הוגש ערעור שכנגד לגבי אי כשרותם של פתקי המערער בכתב יד, החלטתי ביום 21.1.09 כי מנהלת הבחירות תבדוק את פתקי ההצבעה שבכתב יד שבחרו במערער והטלתי עליה לדווח לבית המשפט כמה פתקי ההצבעה בכתב יד לטובת המערער נמצאו בכל אחת מן הקלפיות. הבדיקה נערכה ביום 23.1.09 והיא העלתה, אולי במפתיע, כי אין אף פתק כזה בחומר

בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית משפט לעניינים מינהליים

עמ"נ 10344-12-08 הזימה נ' סהאם מלחם מנהלת הבחירות מ.מ. אבו סנאן ואח'
 עמ"נ 10351-12-08 הזימה נ' מנהלת הבחירות למועצה המקומית אבו סנאן ואח'
 עמ"נ 10357-12-08 נעים ואח' נ' מנהלת הבחירות למ.מ. אבו סנאן ואח'
 עמ"נ 10365-12-08 נעים ואח' נ' מנהלת הבחירות למ.מ. אבו סנאן ואח'

הבחירות אותו חייבת הייתה מנהלת הבחירות לשמור במקום בטוח, כנדרש על פי האמור בס' 95 של חוק הבחירות, על מנת למנוע, בין היתר, כי תתאפשר כל פעולה העשויה לשבש את הבדיקה או לסכל את ההליך המשפטי התלוי ועומד, שכן עד לסיומו, הליך הבחירות לא בא לקצו.

לגבי בדיקה זו נרשם פרוטוקול בבדיקה השתתפו נציגי הצדדים ובהם עו"ד חיר. האחרים, וגם הוא, חתומים על הפרוטוקול המאשר את תוצאות הבדיקה בלא שמי מהם ביקש לרשום הסתייגות כלשהי.

8. במקביל לכל זה, אפשר שכתוצאה מפעולת החוקר הפרטי שהפעילה המדינה ומהעלאת טענתה כי המדריך בבחירות, מר גדעון חסן, לא פעל כהלכה וכי מחדלו הביא לפתיחת כל הפרשה של בדיקת הפתקים בכתב יד, החלו אלמוניים שנפגעו מכך והיו מעוניינים בתוצאת הבחירות לאיים על מר חסן, שנראה כי הוא מקורב במידה זו או אחרת למחנהו של מר משלב, וקיים קשרים הדוקים עם יועצו המשפטי של המשיב עו"ד ג'מאל חיר, וביום 22.1.09 התקשרו שוב אליו, העלו איומים, והודיעו לו כי יגיע אליו אדם ועמו מעטפה שימסור לו. פלוני הגיע לביתו, מסר לו מעטפה, וכשפתח אותה מצא כי יש בה פתקים בכתב יד לטובת המערער, לפי הערכתו כ 10 במספר. מר חסן נטל את המעטפה ולמחרת היום, כשנערכה הבדיקה במשרד הפנים לה היה שותף גם עו"ד חיר, יצר חסן קשר עמו, תוך ניסיון להפנות את מר חסן לפרטים מסוימים כדי להיטיב עם מחנהו של המשיב בהליך הבדיקה, הכל כמפורט בתצהירו של עו"ד חיר.

מר חיר מפרט בתצהירו מיום 27.1.09, כי טלפן אליו מר גדעון חסן, ביקשו לצאת מן הישיבה, הסתודד עמו, ו"שילף מכיסו מעטפה שבתוכה היו פתקי הצבעה צהובים שכתוב עליהם שמו של עלי הזימה בכתב יד". חיר לדבריו נדהם, חזר לאולם הבדיקה וכך הוא מתאר בתצהירו: "הייתי המום לגמרי ממה שראו עיני, לא דיברתי עם איש ואמרתני לעצמי שעלי לעכל את מה שקרה ורק אחר כך להחליט מה לעשות".

מאוחר יותר הוא סיפר על כך למשיב וכן נועץ בעו"ד גולדהמר. הוא נפגש שוב עם חסן, הקליט את דבריו כדי לנסות ולגלות את מקור הפתקים, אך הדבר לא הביא כל תוצאה. את ההקלטה לא מסר עו"ד חיר לבית המשפט. אך פנה למשטרה והגיש תלונה.

9. בדיון בבית המשפט מיום 29.1.09 נחקרו מנהלת הבחירות, מר חיר, וכן מר חסן. התברר כי חומר הבחירות נשמר אמנם בארכיב משרד הפנים בעכו, במקום בטוח, אליו אין גישה לקהל, אך פקידי העובד בסניף משרד הפנים בעכו מורשים להיכנס לשם במהלך יום העבודה, ואם החליט מי

בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית משפט לעניינים מינהליים

עמ"נ 10344-12-08 הזימה נ' סהאם מלחם מנהלת הבחירות מ.מ. אבו סנאן ואח'
 עמ"נ 10351-12-08 הזימה נ' מנהלת הבחירות למועצה המקומית אבו סנאן ואח'
 עמ"נ 10357-12-08 נעים ואח' נ' מנהלת הבחירות למ.מ. אבו סנאן ואח'
 עמ"נ 10365-12-08 נעים ואח' נ' מנהלת הבחירות למ.מ. אבו סנאן ואח'

מהם לעשות כן, יכול הוא להגיע אל חומר הבחירות שהושם באחד מאחרוני המדפים שבנבכי הארכיב מאחור, לעיין בו, ואף להוציא ממנו פתקים, ולשים אחרים במקומם.

החוק מדבר על "מקום בטוח" בו יישמר חומר הבחירות. לפי הנחיות המפקח הארצי על הבחירות במשרד הפנים ככתוב ב"בספר למנהל הבחירות, הדרכת מנהלי בחירות ברשויות המקומיות 2008", יש "לסגור כל צרור ולשמרו במקום בטוח (מקום שרק למנהל הבחירות מגישה אליו) עד לאחר תום המועד להגשת ערעור בחירות." (עמ' 238). עוד מוסבר באותו מדריך כי "יש לשמור על החומר שהוצא מן הקלפי במקום בטוח לחלוטין שהגישה אליו תהיה אך ורק בידי מנהל הבחירות" (שם, עמ' 196). ברור כי שמירת החומר בארכיב משרד הפנים, באופן בו נעשה הדבר במקרה דנן, אף שהארכיב כשלעצמו נחשב, ככלל, כ"מקום בטוח" במיוחד בהשוואה לשמירת המסמכים בבתיהם של מנהלי הבחירות או במכוניותיהם, אינה עומדת בדרישות אלה.

10. הוריתי למנהלת הבחירות לשוב ולבדוק שמה חסרים חלק מן הפתקים, וכן לבדוק כל פרט נוסף העשוי ללמדנו דבר, ובדיקה זו נערכה ביום 3.2.09. הוברר, כי אין סימן למניפולציה בחומר הבחירות, למעט 16 פתקים מודפסים מקלפי מס' 10 לטובת הזימה שבהם לא היו נקובים חורים, וזה בשונה מכל שאר פתקי ההצבעה ששימשו בחירות, וכי הפתקים שבכל הקלפיות וכמותם והבחירה שבהם תואמים את דוחות וועדות הקלפי מיום הבחירות.

הנקבים בפתקים הם תוצאת שיפודם בעת הספירה, כאשר מקבצים חברי וועדת הקלפי לאחר פתיחת הקלפיות את הפתקים השונים לקבוצות, בעבור כל מועמד, כנדרש.

11. משתבררו כל אלה, הגיש המשיב ביום 4.2.09 הודעה אליה צורפו תצהירים של חברי וועדות בקלפיות מס' 2, 3, 4, 1 – 6, וכן 2 תצהירים של משקיף וחבר בוועדת הקלפי מס' 10.

ארבעת הראשונים נוסחם זהה, והם מאשרים כי במהלך ספירת הקולות הם ראו פתקים בכתב יד לטובת הזימה אך, כך אישר כל אחד מהם, "בדרך הטבע איני יכול לזכור היום בכמה פתקים מדובר." לכן, כך מסקנתם, "ההסבר היחיד להעדר הימצאותם של הפתקים בקלפיות הינו הסבר אחד, כי יד אדם הוציאה אותם בצורה לא חוקית, והדבר מחייב חקירת משטרה...".

שני האחרונים מסבירים כי גם בקלפי מס' 10 היו פתקים בכתב יד לטובת הזימה; כל הפתקים שופדו, ולכן 16 הפתקים הלא משופדים הם כאלה שלדעתם הוכנסו לחומר הבחירות בצורה לא חוקית במקום 16 פתקים בכתב יד שהוצאו מן החומר.

בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית משפט לעניינים מינהליים

עמ"נ 10344-12-08 הזימה נ' סהאם מלחם מנהלת הבחירות מ.מ. אבו סנאן ואח'
 עמ"נ 10351-12-08 הזימה נ' מנהלת הבחירות למועצה המקומית אבו סנאן ואח'
 עמ"נ 10357-12-08 נעים ואח' נ' מנהלת הבחירות למ.מ. אבו סנאן ואח'
 עמ"נ 10365-12-08 נעים ואח' נ' מנהלת הבחירות למ.מ. אבו סנאן ואח'

12. כל הנתונים האלה מעלים לטענת המשיב ספקות חמורים באשר לאופן התנהלות הבחירות בישוב אבו סנאן ולאותנטיות של חומר הבחירות כולו שהוחזק בארכיב משרד הפנים בעכו: העובדה כי לא נמצא ולו פתק אחד בכתב יד לטובת הזימה, אומרת דרשני. גדעון חסן החזיק ב 88 פתקים בכתב יד לטובת הזימה. מקורם יכול להיות אך ורק בחומר הבחירות, אף כי גדעון הכחיש נמרצות כי ידו הייתה במעל. עדותו בלתי מהימנה והוא העלה מספר גרסאות בשאלה כיצד הגיע החומר לידי. ראיה נוספת למניפולציה בחומר הבחירות היא הימצאות 16 פתקים בלתי משופדים לטובת הזימה בקלפי מס' 10. נראה, לטענת המשיב, כי פתקים אלה הוכנסו אל חומר הבחירות שבארכיב על ידי גדעון, שהוציא משם את פתקי הזימה בכתב יד ושם במקומם פתקי דפוס. מדובר איפוא, לטענת המשיב, בקונספירציה לטובת הזימה, שהתאפשרה עקב רשלנות מנהלת הבחירות בשמירת החומר תוך העזרות באנשי משרד הפנים, ובמיוחד בגדעון.

מכאן טענת המשיב, כי אין זה בטוח כלל ש 60 פתקי הבחירות בכתב יד בהם נרשם שמו של המשיב הם אכן חלק מחומר הבחירות. לכן אין מקום לבסס על בדיקת הגרפולוג את פסילתם. יש לכן לדחות את הערעור, ולחילופין להפנות את כל העניין לחקירת המשטרה ולדחות את ההחלטה בו עד לקבלת ממצאי החקירה. כמוצא אחרון מוצדק לטענת המשיב לבטל את הבחירות ולהורות על עריכתן מחדש.

13. מר גדעון חסן אכן נראה מאויים ומפחד. נאלצתי לפעול כלפיו בתקיפות כדי לנסות ולדלות ממנו עד כמה שאפשר את האמת על חלקו בפרשה, הכל כרשום בפרוטוקול הישיבה מיום 9.2.09. הוא עמד על גירסתו כי ידו לא הייתה במעל, וכי אינו יודע את זהותו של מי שהביא אל פתח ביתו את המעטפה ובה פתקי הצבעה בכתב יד לטובת הזימה. הוא מצטער על שקיבל את המעטפה, וכן על פנייתו, כפי שפנה, אל מר חיר, ועל אף חקירה נגדית מעמיקה, נשאר בעמדתו. נחקרו גם מזכירי ועדות הקלפי, הם ממונים לתפקידם ע"י משרד הפנים ונייטראליים באשר לתוצאת הבחירות. אחד מהם אישר כי היה פתק אחד בו נקב שמו של מר הזימה בכתב יד, אך מסקנתי מן השאר היא כי לא הוכח שהיתה בבחירות תופעה של הצבעה לטובת הזימה בפתקים בכתב יד, לא בכלל ולא בהיקף רחב, ובוודאי לא בהיקף של 88 פתקים. ממוזכיר קלפי מס' 10 למדתי שאפשר כי 16 הפתקים לא נוקבו במהלך הספירה, אם כי החשד בעניין זה, לא נשלל לגמרי.

ניכרת חולשה בתצהירים מטעם המשיב, שעה שמדובר בנוסח תבנית זהה של המצהירים, המדברים על כך שאינם יכולים לזכור את כמותם של פתקי הזימה בכתב יד, אף לפי הערכה.

בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית משפט לעניינים מינהליים

עמ"נ 10344-12-08 הזימה נ' סהאם מלחם מנהלת הבחירות מ.מ. אבו סנאן ואח'
 עמ"נ 10351-12-08 הזימה נ' מנהלת הבחירות למועצה המקומית אבו סנאן ואח'
 עמ"נ 10357-12-08 נעים ואח' נ' מנהלת הבחירות למ.מ. אבו סנאן ואח'
 עמ"נ 10365-12-08 נעים ואח' נ' מנהלת הבחירות למ.מ. אבו סנאן ואח'

עו"ד חיר היה נציגו של המשיב והשתתף ככזה בבדיקת הפתקים בכתב יד שניתנו לטובת המערער. הוא חתם על הפרוטוקול המאשר שלא נמצאו בקלפיות פתקים כאלה, החשה ולא הרים קול מחאה, וגם לא רשם הסתייגות כלשהי מממצאי הבדיקה. כך הוא עשה, אף שלפי תצהירו, יצר עמו קשר פקיד בכיר וותיק העובד במשרד הפנים בעכו, מר גדעון חסן, והראה לו מעטפה בה נמצאו פתקי הזימה בכתב יד. הוא מאנשי המשיב, תלוי בו לפרנסתו, והתנהגותו בכל הפרשה מעוררת ספקות באשר לתום לבו.

להערכת, סביר יותר כי גדעון חסן קיבל פתקי הצבעה שמקורם אינו בחומר הבחירות, שמו של הזימה נרשם בהם על ידי אנשי המשיב משלב לאחר הבחירות, והם נמסרו לגדעון חסן (לו היתה גישה לארכיב) על מנת שיכניסם אל חומר הבחירות השמור בארכיב משרד הפנים בעכו, או שרשםם באופן אחר לתוך מהלך הבדיקה אותה עמדה לערוך מנהלת הבחירות שנעזרה בו, אך הוא ברגע האחרון, נמלך בדעתו ונרתע מלהשלים את המזימה.

זו היא ההשערה הסבירה ביותר בעיני, היא לא הוכחה כעובדה ואיני קובע זאת כממצא. הממצא היחידי החשוב הוא כי לא הוכח שמקור 88 הפתקים שברשותו הוא בחומר הבחירות מבין הפתקים שנספרו בקלפיות וכי אף אחד מפתקים אלה לא שורבב לחומר הבחירות.

14. השמירה הלא מספקת על חומר הבחירות, בצרוף מעורבותו של מר חסן והימצאות 88 הפתקים במעטפה שקיבל וכן 16 הפתקים הבלתי מנוקבים בקלפי מס' 10, כל אלה יש בהם כדי לשמש רקע מתאים להעלאת טענה באשר לתקינות הבחירות בכל הקשור לשלב שלאחר סיום ההצבעה, ריכוז החומר, ועריכת הדוחות של וועדות הקלפיות. על כל אלה (בשלב הראשון של הבחירות) ניתן לחלוק, שכן "תפיסת פרוטוקול הקלפי כחזות הכל לצורך קביעת תוצאות הבחירות, ... , מונעת מבית המשפט אמצעי-בקרה העשוי להיות חיוני לבירור תוצאות הבחירות ורצון הבוחר בהליך דמוקרטי תקין." (בר"מ 10462/08 מיום 29.12.08 וכן בר"מ 1069/09 מיום 9.2.09 פרגיון נ' מנהל הבחירות לרשות עיריית הכרמל ואח'), אך השתכנעתי, לגבי הבחירות דנן, כי הרישומים והדוחות של ועדות הקלפי וסיכומי התוצאות ע"י מנהלת הבחירות משקפים נכונה את הבחירה. הליך הבחירות עצמו ביום הבחירות, היה תקין.

טענת "הקונספירציה" אותה מעלה המשיב היא טענה חמורה. אין צורך להוכיחה מעבר לספק סביר. אך נדרשת רמת ראיות משמעותית ההולמת את טיב הטענה. שקלתי את טענות הצדדים ואת הראיות שבפני, ולא השתכנעתי כי מקור הפתקים שבידי חסן הוא בחומר הבחירות האוטנטי שנשמר בארכיב משרד הפנים בעכו. על אף הסתירות בעדותו, אני מאמין לחסן כי הפתקים

בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית משפט לעניינים מינהליים

עמ"נ 10344-12-08 הזימה נ' סהאם מלחם מנהלת הבחירות מ.מ. אבו סנאן ואח'
 עמ"נ 10351-12-08 הזימה נ' מנהלת הבחירות למועצה המקומית אבו סנאן ואח'
 עמ"נ 10357-12-08 נעים ואח' נ' מנהלת הבחירות למ.מ. אבו סנאן ואח'
 עמ"נ 10365-12-08 נעים ואח' נ' מנהלת הבחירות למ.מ. אבו סנאן ואח'

הובאו אליו לביתו במעטפה שמסר לו אותו אלמוני, וכי לכך נתלוותה מסכת איומים כלפיו. אני מאמין לו כי הוא לא נכנס אל הארכיב ולא הוציא משם מאומה, גם לא הניח שם חומר כלשהו. 16 הפתקים הבלתי מנוקבים מעוררים חשד, אך בכך אין כדי לשכנעני במידה מספקת כי מעשה הקונספירציה ארע במציאות.

איני יכול לקבוע מי מבין השניים, המערער או המשיב, או שליחיהם, הוא זה שהפעיל את חסן, איים עליו או ניסה לנצל אותו, אם כי האפשרות השניה סבירה יותר מהאחרת, בעיני. מכל מקום, מדובר בטענה לא פשוטה: נדרש כי שליח של אחד הצדדים, אם חסן או אדם אחר, ייכנס לארכיב, יאתר את חומר הבחירות, יהפוך וינבור בחומר הכולל כמה אלפי פתקים, יברר וישלף משם פתקי הזימה בכתב יד, יכניס במקומם, כל אחד למקום הנדרש, פתקי הזימה בדפוס בכמות מתאימה, הכל כך שתמונת המצב החיצונית תישאר לכאורה שלמה. זאת לא ניתן לעשות תוך פרק זמן קצר, בתוך הארכיב, הסגור לקהל הרחב, לשם נכסוים במהלך יום העבודה פקידים נוספים.

15. בערעור בחירות מוסמך בית המשפט לבטל את הבחירות בכלל או בקלפיות מסוימות ולצוות על עריכתן שנית. במקרה המתאים יכול הוא להכריז כי פלוני לא נבחר וכי אדם אחר נבחר במקומו. (ס' 73 לחוק הבחירות לאור הוראת ס' 7 לחוק). במקרה המתאים ניתן להעביר את העניין לחקירת משטרה. הליך הבקרה על תוצאות הבחירות עשוי להתבטא גם בתקופה מאוחרת מזו המוקצבת בחוק להגשת ערעור בחירות. קבוע בפסיקת בית המשפט העליון בפרשת חרזאללה (רע"א 83/94 - באדי יאסן חרזאללה נ' פקיד הבחירות למועצה המקומית זמר ואח', פ"ד מט(3) 793).

16. בענייננו, משלא שוכנעתי כי מקור 88 הפתקים הוא בחומר הבחירות, או כי נעשתה מניפולציה אחרת בחומר הבחירות המשנה את תוצאתן, אף שהחומר לא נשמר כראוי, ברי כי יש לפסול את 52 הפתקים שבכתב יד בקבוצות שנכתבו על ידי אותו כותב, שבהם ניתנו הקולות לטובת המשיב משלב. המאזן משתנה, ועקב כך הזוכה בבחירות הוא הזימה.

כתוצאה מפסילת 52 הפתקים הנ"ל, עומדים קולות משלב על 3084 קולות. בקולותיו של הזימה אין שינוי, ואף אם ייפסלו 16 הקולות של הפתקים הלא מנוקבים, עדיין הפער מכריע לטובתו.

17. מן הפרשה המתוארת בערעור זה יש להפיק לקחים.

בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית משפט לעניינים מינהליים

עמ"נ 10344-12-08 הזימה נ' סהאם מלחם מנהלת הבחירות מ.מ. אבו סנאן ואח'
 עמ"נ 10351-12-08 הזימה נ' מנהלת הבחירות למועצה המקומית אבו סנאן ואח'
 עמ"נ 10357-12-08 נעים ואח' נ' מנהלת הבחירות למ.מ. אבו סנאן ואח'
 עמ"נ 10365-12-08 נעים ואח' נ' מנהלת הבחירות למ.מ. אבו סנאן ואח'

יש להנחות את פקידי משרד הפנים הקשורים לבחירות, אף בעקיפין, לא לקיים סמוך לפני הבחירות או לאחריהן קשרים אודות הבחירות עם מי העשוי להיות מעוניין בתוצאותיהן. יש להקפיד על קיום ההנחיות המחמירות באשר לשמירת חומר הבחירות בידי מנהלי הבחירות, בארונות מתכת נעולים או בארגזי בטחון ובמקומות שמורים, וראוי כי מחוקק המשנה והמפקח על הבחירות במשרד הפנים ישקלו שינוי בטפסי הדיווח של הקלפיות על תוצאת הבחירות, כקבוע בטופס 8 לפי תקנות הרשויות המקומיות (סדרי בחירות לראש הרשות וסגניו), תשל"ו-1975 כך שיפורט בו כמה פתקי ההצבעה בכתב יד ניתנו לכל מועמד בכל קלפי ואלה ייארוזו בנפרד כך שתינתן אפשרות לעיין בהם ולבודקם, ללא ההכבדה המיוחדת החלה מכוח החוק על שאר הפתקים.

רצוי להנחות כי במהלך ההצבעה תיבדק תכופות תכולת הפתקים מאחורי הפרגוד, לרבות פתקים ריקים, וכי לא יימצאו שם פתקים בכתב יד שנכתבו מראש.

בכל ישיבה של מנהל הבחירות לשם בדיקת החומר ראוי להקפיד כי הפלאפונים יכובו, וכי המשתתפים ישארו נוכחים בה, ככל האפשר, לכל אורכה.

18. תוצאות ההליך דגן אין בהן כדי להפחית מחובת המשטרה לחקור היטב ולברר לעומק את התלונות שהוגשו לה וכן לבדוק, אף ביוזמתה, כל חשד לעבירה, אם על חוקי הבחירות או על קבוע דיני העונשין. אין בכך כדי להצדיק, לאור כל המפורט לעיל, כי אדחה את ההחלטה בערעור עד לאחר שהמשטרה תסיים את חקירותיה.

19. לסיכום:

הערעורים על תוצאת הבחירות מתקבלים. תוצאת הבחירות תתוקן כרשום בסעיף 16 לעיל. הנבחר לראשות המועצה המקומית אבו סנאן הוא המוערער עלי הזימה.

בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית משפט לעניינים מינהליים

עמ"נ 10344-12-08 הזימה נ' סהאם מלחם מנהלת הבחירות מ.מ. אבו סנאן ואח'
עמ"נ 10351-12-08 הזימה נ' מנהלת הבחירות למועצה המקומית אבו סנאן ואח'
עמ"נ 10357-12-08 נעים ואח' נ' מנהלת הבחירות למ.מ. אבו סנאן ואח'
עמ"נ 10365-12-08 נעים ואח' נ' מנהלת הבחירות למ.מ. אבו סנאן ואח'

המשיב משלב ישלם למערער הזימה את הוצאותיו בסכום של 20,000 ₪ וכן את עלות
התימולול לחב' איגמי. למנהלת הבחירות ישלם משלב סך של 10,000 ₪.

המוכירות תמציא לצדדים את פסה"ד, בדואר.

ניתן היום כ"ג בשבט תשס"ט (17/02/2009) בהעדר בעלי הדין.

ש. ברלינר - שופט

ס. נשיא